

ĐÀ LẠT VÀ

GIẤC MƠ NG TÂY PH NG C A TÔI

Trình Thanh Thủy

Có ng ai hỏi tôi nghĩ sao về Đà Lạt sau chuyến về thăm quê hương mình đây. Tôi không biết thu câu trả lời sao cho gần ngoài mặt nhìn xét trực giác “Đà Lạt thay đổi phát chóng mặt”. Ngoài Nha Trang với số lượng du khách và kinh doanh khách sạn phát triển tốt bậc thì Đà Lạt là thành phố thứ nhì làm tôi ngỡ ngàng trước sự rầm rộ rằng đời mình cũng có nó.

đến đi hàng tuần trắng mắt ngó tôi ta liền như đến nơi này. Khung cảnh thung lũng, khí hậu mát lành của Đà Lạt rất thích hợp với tình yêu. Lên Đà Lạt mà lên mắt mình để nhìn đồi núi mênh mông, tề tề với cái nhìn se da của sương, man mát với cái mát của mưa phùn, hỏi ai không thấy mình cần một vai ôm, một vòng tay ấm? Thoát sự cuốn hút như những pha phố thị, buồng giấy bon chen của thành đô, tìm về một góc phố êm ả, yên một phút thú vị để ngắm. Khách có thể thoải mái loang quanh trên những con đường tĩnh lặng và tìm ra một ý khi tâm mình được yên lòng mà lòng xuông một cách dịu dàng như thế.

Ghé cà phê Tùng để ngắm phố, ngắm người, nghe vài cung tấu Pháp cũ của Sylvie Vartan, Christophe, khách lãng du để sống lòng lao đao theo bước chân ai ngoài khung cửa. Cà phê Tùng đã có một Đà Lạt hơn nửa thế kỷ. Nằm ở trung tâm khu phố Hòa Bình, với thế cà phê Tùng là lối đi mua hàng của nó. Chỗ cần nhìn qua khung kính, du khách có thể theo dõi bóng dáng các thiêu nữ thướt tha qua lối, nên nó một thời là nơi đóng đô của các cụ thanh niên và các ông mày râu. Cái tên Tùng không những gợi hình những góc từng xanh ngắt mà còn khơi gợi bao kỷ niệm, góc phố của những chàng trai tha phương một chốn trời đất mông lung. Đà Lạt có biết bao nhiêu quán cà phê, bao nhiêu nơi thanh lịch cho du khách dừng chân, thì sao những người muôn năm cũ có quay về lối chợ mua đến Tùng? Mua những xuông bên bờ cội rừng âm khí, cảnh những bậc tranh cũ ngắm vẽ tưng tưng mà tưng tưng lối những con người cũng tưng tưng âm khí.

Chiều nay tôi theo một người bạn đến Tùng, thăm lối những bậc tranh ủa màu thời gian của bác Đình Cổ, người từng ngắm cà phê đắng để nghe hồn như địu người giết. Tôi ngắm thăm hỏi bà chủ quán của anh bạn như một học giả, lãng đãng. Bà chủ khéo léo cách đây vài năm, khi được trợ cấp của quán bắt một anh xe ôm lái bay lên để được tông vào. Con cái giờ đi ra ngoài phố, chủ sở hữu âm thầm trông coi của tiệm như một cái bóng khói ám địu người mua.

Nghe bà chủ khơi lối những vết bụi trên lớp tro quá vắng, anh bạn tôi bùi ngùi thăm hỏi những câu dân Đà Lạt thân quen cũ. Chuyện ngán nói giờ chỉ còn để trên ngón tay. Hiện nay Đà Lạt đang ngập lụt với dân như một chuyên học khu vực B, Trung và miền Tây vào. Bây giờ, phần trăm của Đà Lạt có khoảng 26% dân miền Bắc nhập cư, 22% Trung, 18% miền Tây, 14% Dân tộc và 38% cư dân Đà Lạt cũ. Thấy ra thì bao nhiêu kẻ trước Đà Lạt đã là một thành phố toàn dân nhập cư, người dân tộc mới là dân chính gốc Đà Lạt. Anh bạn tôi an ủi tôi, người đi đến, đất lành chim đậu, một đất dân số cao, thành phố mới phát triển nhanh và tiến hóa chóng mặt. Những cái đi phát triển, kéo theo kiến trúc xây dựng hơn lo hơn quá, trông rất mới và mới đi được nét mới mới lại Pháp ngày trước. Giờ đây có một bài báo phân nản về Đà Lạt ngày nay ngang tình trạng xây dựng trái phép. Hàng năm có thêm hàng trăm căn nhà xây không phép được mọc lên mà chính quyền và ngành chức năng ở đây gần như chỉ đứng bên ngoài. Tình trạng này góp phần phá vỡ quy hoạch của thành phố Đà Lạt, làm biến mất thành phố xưa đi.

Có người thì than và đến đó anh bạn tôi để cái nhìn quá khứ, với thế giới đen trắng những ngày anh bạn tôi thấy thẹn chửi ai cũng trẻ trung Lycee Yersin. Phút yên tôi mới chợt nhận ra nét "rất Tây" của anh bạn mình. Tôi thì hỏi có phải cái Tây của phố núi và những tên gọi: Pasteur, Lycée, Grand, Petit, Couvent, Oiseaux, Domaine de Marie...v.v..., trong lối sống hàng ngày đã nhúng vào con người Đà Lạt làm cho cư dân Đà Lạt ngày đó có một nếp văn hóa rất thoáng và cởi mở không? Còn các chàng trai Đà Lạt bây giờ những người cung cách Tây mà trở nên rất ga lăng, rất Tây không?

Có lẽ tâm thức hoài cổ và hoài Tây của bà chủ cũng là tâm thức của dân Đà Lạt xưa. Trong một bài báo tôi tình cờ đọc, có một thanh niên hiện đời mình vào thú sự tìm kiếm và gia đình dùng trong các ngôi biệt thự Pháp cũ. Anh sợ hồn một bề sự tìm kiếm kho báu

3.000 món. * Đi u làm nên sự khác biệt của tay chùi này với những nhà sư u t m khác là tính đẹp a pho pho của c v t. Họ u h t chúng là những món g n li n v i đ i s n g xã h i c a Đà Lạt t những ngày đ u khu ngh mát cao nguyên đ c ng i Pháp thành l p.

Đi u đáng quý là dù s n g m t cu c s n g kham kh , thi u tr c h t sau anh v n không bán những c v t y dĩ. Anh l u gi chúng nh l u gi những hình nh ph n chi u c a m t th i quá vắng, m t th v n hoá Vi t nam đ p d u những ti n g L , La, Moa, Toa đ m đà màu thu c đ a.

Anh b n nhân câu chuy n k thêm v ni m “t hào dân t c” c a mình. Ngày x a, có m t bài báo đ t Nam (ý nói đ t Sài Gòn cũ), đánh giá Đà Lạt là thành ph “trí th c” nh t mi n Nam. S đánh giá đúng hay sai này “tùy thu c vào ng i đ i di n” những tiêu chu n đ c đ t ra là “So với dân s , Đà Lạt là thành ph có t l tr n g c p đ i h c cao nh t. (ý nói Vi t Nam C n g Hoà tr c 75).

Mi n Nam trong th p niên 60, ch có b n tr n g đ i h c thì Đà Lạt đã chi m m t t c Vi n Đ i H c Đà Lạt, còn ba Vi n kia là Đ i H c Sài Gòn, V n H n h và Hu (Khi y ch a có Đ i h c Minh Đ c Sai Gòn và Đ i H c C n Th C n Th). Ngoài ra Đà Lạt còn 3 đ i h c quân s là Tr n g Võ B Đà Lạt, Tr n g Chi n Tranh Chính Tr Đà Lạt (Lúc đ u h c trình các tr n g này ng n h n những sau cùng thì h c trình cho c 2 tr n g đ u là 4 năm t c t n g đ n g b c C Nhân) và Tr n g Đ i H c Tham M u cho các sĩ quan Trung C p (t Trung úy cho đ n Trung tá).

Đà Lạt l i có 2 đ i h c th n h c c a Công giáo là H c Vi n Dòng Chúa C u Th và Giáo Hoàng H c Vi n. Đ c bi t n i này đ c gi n g đ y b i các giáo s th n h c ngo i qu c. Có kho n g trên 100 giáo s t ph n g Tây sang c n g và gi n g đ y. Nói tóm l i, n u xét các đ nh ch c p b c đ i h c đ m i lãnh v c thì Đà Lạt có th dám chi m t i 40 t i 50% t n g s c a c mi n Nam th i y. Đó là ch a k Đà Lạt có t i 4 hoc 5 tr n g trung h c ch n g trình Pháp v n đ c xem là có giá tr cao đ t Nam.

Tôi theo anh b n đi thăm l i những ngôi tr n g cũ anh k , nhìn l i n i ch n “vang bóng m t th i” c a bao nhiêu m m non đ t n c ngày x a đã mài đũa qu n mòn gh g . “V t đ i sao đ i”, tên tr n g đ i, có tr n g không còn. Anh b n ng m ngùi nhìn t n g hàng gh . Cái nhìn anh th m sâu hun hút dãy hàng lang. Cánh c a ký c c a anh có l đang r n g m đón hình nh c u bé ôm c p da ngậy ngô, m c đ n g ph c, đ n g x p hàng sau các b n l n l t vào l p.

Hôm sau, anh b n đ n tôi vi n g cao nguyên Lâm Viên. Tôi và anh h i h c leo đ c đ i c a đ nh Liang Bang. Lên đ c m t đ o n khá r n g rãi, tôi đ n g v t v o trên cao nhìn xu n g thung lũng xanh r n đi m s c đ , màu c a đ t th t, th y lòng lằng lằng và thanh th n l m. Lác đác đầu đó những v t khối lam v t ngang l n g tr i trông cao nguyên màu m đ p khôn t . Hít đ y ph i không khí s ch và th m, tôi b n g đ n g c m đ c cái n đ t tr i thiêng liêng k di u. Anh b o tôi, th đi vì ch n i này m i có h n g c a ph n thông, h n g c a ban mai và hò h n. Phía bên kia trái núi là m t c nh đ i khác, không khí ô nhi m và thiên nhiên b phá ho i đ n tàn nh n. Theo ngón tay anh ch xa mút m t, tôi th y bóng những ng i dân t c c n cù lao tác bên những th a v n hay ru n g xanh non. Anh nói nhà, đ t c a h đã b l y dĩ, b bi n thành đ t quy ho ch đ bán cho các k có ti n. Họ b đ u i sâu vào trong núi, bên những chung c xây v i. Những ngôi nhà sàn nên th gi đã l n h i bi n m t. Ng i ta còn đ u i h đi đ l y ch khai thác Bauxite. Gi n g anh bu n khi ch m đ n n i đầu t a máu c a Lâm Viên. Tôi th y đ c r n g thông b tàn phá đ l y g . Thác Cam Ly c n ki t không còn n c đ . Đi t i đầu cũng nghe n i này b bán cho ngo i qu c, n i kia b sang cho ngo i ki u. Khuôn m t anh s p xu n g trong góc nhìn màu xám v Đà Lạt.

S thay đ i c a Đà Lạt hôm nay làm gi t mình k tr v . Cái não nhi t xô b c a ph xá đông nh n làm vui tai ng i m i t i. Nét duyên dáng n n g n n c a mi n núi và tính đa văn hoá

Của con người do sự tiếp xúc của du khách đến từ các nước, tạo cho Đà Lạt một bầu không khí riêng. Nhờ sự tăng trưởng không ngừng của dân cư, kiến trúc và du khách, kích thích tăng trưởng kinh tế, thương mại, ngành du lịch, và nó còn kéo theo các ngành nghề khác nhau như giao thông, văn nghệ, giáo dục, văn hoá, nghệ thuật. Nhờ sự chính trị năng động và tài nguyên thiên nhiên đã hình thành Đà Lạt. Nó quy tụ những sự chiêm ngưỡng của con người. Người ta đến đây để khám phá và hưởng thụ nó. Cái thuyết "tài nguyên tổng hợp" có phần đúng trong trường hợp này.

Bất cứ sự phát triển nào cũng có hai mặt trái và tích cực. Tuy nhiên, theo tôi dù cho Đà Lạt có thay đổi đến đâu đi nữa. Tâm thức hoài niệm của dân ngày cũ có vẻ ngày càng cao và mơ hồ đến nỗi. Tình yêu Đà Lạt của mọi người vẫn còn nguyên vẹn. Chạy trốn mặt trời, mặt trăng, bài hát, một nhấc nhấc ân cần, tấm lòng người đi xa sẽ sớm quay lại để nhìn và thưởng thức. Có lẽ Đà Lạt mãi mãi là bông hoa miền cao nở rộ trên triền đồi kỳ diệu của những người yêu xa xôi.

Trên Thanh Thủy